

Conferència sobre “toponímia urbana : enjocs i significacions” (Tolosa, març del 2008). –

La conferència va tenir lloc el 13 de març de 2008 a la Universitat de Toulouse-le Mirail, a càrrec de Jean-Claude Bouvier, catedràtic emèrit de la Universitat de Provença. Ha estat feta en el marc de l'eix LDOR (lingüística i dialectologia occitana i romànica) de l'ERSS (Equipe de Recherche en Sémantique et Syntaxe), a iniciativa del «Centre de ressorsas occitanas e miègjornalas» (Convenció entre la Universitat, la Regió i l'Académie de Toulouse) en el marc de la seva intervenció en matèria de toponímia i de recuperació de les formes occitanes. La conferència concernia, en particular, les denominacions occitanes de carrers i places. És una síntesi d'un col·loqui sobre el mateix tema, les actes del qual han estat publicades sota la direcció de J. Cl. Bouvier.

El conferenciant va explicar, primer, l'estatus lingüístic dels topònims urbans, signes de funció doble com també ho són tots els altres topònims: orientació dins l'espai i perspectiva de la societat sobre l'espai-temps on viu. Com que aquesta toponímia planteja menys problemes d'etimologia, no ha interessat tant els lingüistes i ha estat deixada al més sovint als historiadors, especialment locals. Els topònims són noms propis, signes lingüístics però amb funcions secundàries específiques: formen dues categories de denominacions que es poden barrejar, la dels topònims d'ús, de creació col·lectiva sobretot, i la dels topònims commemoratius i/o simbòlics, creació del poder local a partir dels segles XVII i XVIII. Els primers, sovint descriptius (“carrer estret”, “carrer de l'es-corxadador”), també poden designar persones de l'àmbit local (a partir de l'Edat mitjana); els commemoratius poden ser ensembles simbòlics, com ara “carrer de la República”, “carrer Jean Jaurès”... Aquests darrers predominen més a les ciutats grans que no pas als pobles, on són majoritaris els d'ús: per exemple, Privas (Provença) en té un 57 % del conjunt, mentre Tolosa o Lille només en tenen entre un 15 i 20%.

Els topònims urbans són una memòria col·lectiva del municipi (de les seves activitats passades, de la seva geografia...): a Tolosa, hom troba el carrer “dels Filaners”, “dels Perolers” (“*Peyrolières*”), dels “Bugaders”, una plaça de “les Pradetes”, molts carrers amb nom de “cami”. En molts indrets, hom troba un “Carrer calent” al·ludint a la prostitució que s'hi va exercir antigament.

Els topònims ensembles d'ús i commemoratius fan referència, especialment, a antics propietaris de terrenys cedits per a fer-hi passar el carrer o fer-hi una plaça: així, a Marselles, la gran plaça “Castellane” recorda el marquès de Castellane. A la fi de la monarquia, a França, s'instaura un nou ús: donar el nom d'un personatge sense que tingui cap relació amb el lloc (“carrer Racine”, “Cornelle”). A la Revolució, intervingué una forta ruptura amb noms de personatges de l'Antiguitat com Brutus, Sòcrates, però també noms de personatges recents com Rousseau i molts referents als nous ideals (Nació, República, Concòrdia). Al segle XIX, els carrers reten homenatge als sobirans: carrer “reial”, “imperial”, “Bonaparte”, “de l'emperadriu”. També tenim noms de notables locals (com els antics batlles o alcaldes de la ciutat) i celebritats de l'àmbit cultural (a Tolosa, dos carrers dedicats al poeta occità Godolin, un amb grafia francesa *Goudouli*). Precisament, l'origen occità pot sobresortir en els noms: carrer “de la cadène” (=cadena en occità).

Després d'haver estat molt ofensiva en alguns períodes històrics, com ara a la *Libération* (fi de l'ocupació alemanya a França), la toponímia esdevé actualment apolítica o molt consensual amb els noms de personatges controvertits en vida (molts carrers, tenen el nom de Mandès-Fran-

ce actualment, situant-se entre els vint primers). Igualment, es constata la despolitització amb la infinitat de noms de la cultura o de la natura (flors, muntanyes, etc.).

Es pot dir, finalment, que la identitat pròpia d'una ciutat o vila es revela també amb la imatge que dóna d'ella mateixa a través de la seva toponímia.

Michel CAMPRUBI
Université de Toulouse II Le Mirail